

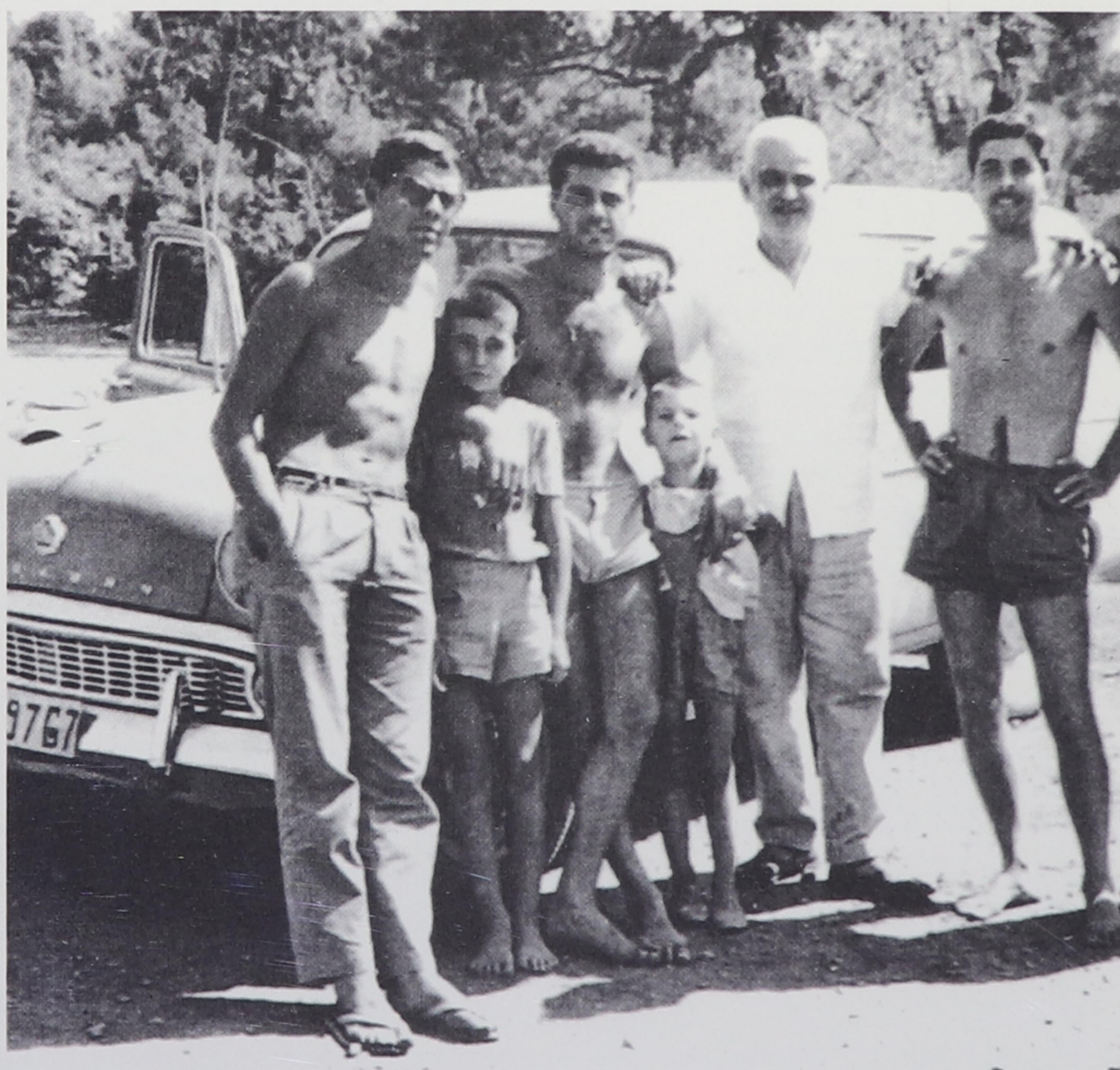
Θασίωτη

γη

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

ΤΙΜΗ: 7 €

Για να ξέρεις προς τα πού αρμενίζει το νησί σου...

• ΕΤΟΣ Β • ΘΑΣΟΣ • ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2017 • ΤΕΥΧΟΣ 12

Θασίων η

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ:

Κώστας Βεργόπουλος: «Έτσι πνιγήκαμε και εμείς στο ρέμα...»..... 3

Αναρτήθηκαν οι Δασικοί Χάρτες για το νησί της Θάσου..... 6

Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Επιμελητηρίου Καβάλας..... 7

Ύστατος αποχαιρετισμός στον Νίκο Ρουδομέτση..... 9

ΔΗΜΟΤΙΚΑ..... 11

ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ: Κολασμένοι... δρόμοι..... 14

ΚΟΥΚΙΔΕΣ..... 15

Ιστορικό Συνέδριο πραγματοποίησε ο Δήμος Καβάλας..... 17

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΔΗΣ: Το Μετόχι της Ιεράς Μονής Κουτλουμουσίου
στο Κάστρο Λιμεναριών (1774-1927)..... 19

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΠΑΠΑΚΟΣΜΑΣ:

Η Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή στην Θάσο και στους Φιλίππους..... 26

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ:

Ο Κούρος της Θάσου ή Σπουδή στον Κούρο της Θάσου..... 32

Άντον Πρόκες φον Όστεν: Ένας περιηγητής στη Θάσο το 1828..... 36

Τότε και Τώρα..... 44

Στον Βασίλη Βασιλικό το Μεγάλο βραβείο Γραμμάτων..... 46

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΥΤΙΛΗΝΟΣ:

Πρώτος διεθνής διαγωνισμός τυπωμένης φωτογραφίας

Προβολή της Ελλάδας διεθνώς - τοπικό ενδιαφέρον για τις κρίσεις..... 47

ΝΙΚΟΣ ΣΠΙΤΣΕΡΗΣ: Ένα σκουπίδι ακόμα... (διήγημα)..... 49

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ: Του γυρισμού η μέρα, (διήγημα)..... 51

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ: (ποίηση)..... 56

ΡΟΔΟΥΛΑ ΔΑΓΚΑΛΑΚΗ: Τέτοιες μέρες..., (ποίηση)..... 57

π. Γ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ: Παραδοσιακή πρωτοχρονιά, (ποίηση)..... 58

ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΕΡΑΚΟΥΔΗΣ, Τα Θασίτ'κα: Η κυρία Ιμινέ αντρέπιτι τ' αγάλματα..... 59

Θασίων η

διμηνιαίο περιοδικό της Θάσου

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ
ΣΩΤΗΡΗΣ ΓΕΡΑΚΟΥΔΗΣ

ΕΔΡΑ: ΠΟΤΟΣ 64002 ΘΑΣΟΣ

ΤΗΛ. 25930 52987

ΚΙΝΗΤΟ 6977 946257

e-mail: thasiong@otenet.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΠΟΛΙΤΑΚΗΣ

Κλείτου 10, Καβάλα, τηλ. 2510 838321

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ - ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΡ. ΛΟΓ/ΜΟΥ 26094547481

IBAN:

GR0301102600000026094547481

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ: 40 €

ΔΗΜΟΣΙΟ - ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ: 100 €

ΕΥΡΩΠΗ-ΑΜΕΡΙΚΗ: 70 €

Φωτ. Εξωφύλλου:

1958. Ο πρώτος οικιστής στο Πευκάρι
Ποτού, Γιάννης Λιγαπόλας
(Χρυσόπουλος) με την παρέα του.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

Κωδικός Θάσου 25930

ΔΗΜΟΣ ΘΑΣΟΥ 23918 & 23118

ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΙΑΤΡΕΙΑ

Λιμένα 22.222

Παναγίας 61.203

Θεολόγου 31211

Ποτού 53.194

Λιμεναρίων 51.235

Καλλιράχης 91.211

Κτηνιατρείο Θάσου 22.113

ΙΚΑ Λιμένα 22.128

ΙΚΑ Καβάλας 2510.250564

Κέντρο Υγείας Πρίνου 71.101

Αστυν. Τμήμα Λιμένα 22.500

Σταθμός Λιμεναρίων 51.111

Λιμεναρχείο Θάσου 22.106

Λιμενικός Σταθμός Πρίνου 71.390

Λιμενικό Φυλάκιο Λιμένα 22.355

Φυλάκιο όρμου Πρίνου 71.290

Λιμεναρχείο Καβάλας 2513505430

Πυροσβεστική Θάσου 23.199

Υδρευση Θάσου (ΔΕΥΑΘ) 24025

ΚΕΠ Λιμένα 23.664

ΚΤΕΛ Θάσου 22.162

ΚΤΕΛ Καβάλας 2510.222294

ΓΕΦ Θάσου 2593 359142

Δασαρχείο Θάσου 2313309799

Δασονομείο Ποτού 51.237

Ειρηνοδικείο Θάσου 22.777

ΙΚΤΕΟ Θάσου (Αστρίς) 25930 55020

Ταχυδρομείο Λιμένα 22.114

Ταχυδρομείο Λιμεναρίων 51.296

Ταχυδρομείο Πρίνου 71.200

Τράπεζα Πειραιώς Λιμεναρίων 51.382

Ολυμπιακή 2510225577, 223622

Αεροδρόμιο Χρυσούπολης

..... 2591053271, 2591053372

Α.Ν.Ε.Θ. 22.694

ΤΟ ΜΕΤΟΧΙΟ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΟΥΤΛΟΥΜΟΥΣΙΟΥ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ (1774-1927)

(ΜΕΡΟΣ 12^ο)

Γράφει ο Γιώργος Αυγουστίδης

Κάστρο, δυτικά. Χαρακτηριστικό σπίτι με το χωριακό φούρνο μπροστά

Το μετόχι της Μονής Κουτλουμουσίου, όπως διαπιστώνει κανείς από τις τελευταίες δημοσιεύσεις, βάδιζε με μαθηματική ακρίβεια προς εξαφάνιση. Συμπίπτει αυτή η περίοδος (1915-1926) να είναι από τις τραγικότερες της ιστορίας μας ως Έθνους. Διχασμός, αποτυχημένη Μ. Ασιατική Εκστρατεία, καταστροφή από τις μεγαλύτερες στην παγκόσμια ιστορία, προσφυγιά, δίκες, εκτελέσεις, νέος διχασμός.

Ο μεγάλος όγκος προσφύγων που είχε εισρεύσει μετά την καταστροφή του 1922, ανάγκασε το Ελληνικό κράτος να κάνει χρήση των κτημάτων των μονών του

Αγίου Όρους. Αρχικά εκμίσθωσε εξήντα τρία μετόχια στις περιοχές της Χαλκιδικής και των Σερρών. Στη συνέχεια κάνοντας χρήση των διατάξεων 110 και 119 του συντάγματος, τα οποία όριζαν ότι αναπαλλοτριώτο είναι μόνο το έδαφος της χερσονήσου του Άθω, προέβη στη φάση της απαλλοτριώσεως των μοναστηριακών αγροκτημάτων της Θάσου και της Λήμνου, 1926-1932.

Τα τραγικά γεγονότα της Μικρασιατικής καταστροφής έφεραν το τέλος των Αθωνικών μετοχίων στη Θάσο. Οι εξελίξεις υπήρξαν ταχύτατες και επώδυνες για μια σχέση αιώνων. Αμέσως έπρεπε να αποτιμηθεί η αξία της γεωργικής περιουσίας των μετοχίων, να ακολουθήσουν δικαστήρια και να αποδοθεί στους δικαιούχους ακτήμονες, με προτεραιότητα τους πρόσφυγες και στη συνέχεια στους ντόπιους.

Για να έχει ο αναγνώστης αλλά και ο ερευνητής στο μέλλον καλλίτερη εικόνα για τα οικονομικά του μετοχίου του Κουτλουμουσίου στο Κάστρο, δημοσιεύω σε περίληψη την εκτιμητική αναφορά του αντιπροσώπου της Ιεράς Μονής Κουτλουμουσίου, στην οποία με συνοπτικό και καθαρό τρόπο δίνονται όλα τα οικονομικά στοιχεία που αφορούν το μετόχι της στη Θάσο. Η αναφορά αυτή είναι χρονολογική αλλά σίγουρα είναι λίγο μετά ή σύγχρονη του 1931 αφού αναφέρεται στην 14/28-10-1931 απόφαση της επιτροπής Απαλλοτριώσεως Καβάλας.

Με την αναφορά-υπόμνημα ο συντάκτης αντικρούει την αρχική εκτίμηση της επιτροπής απαλλοτρίωσης Καβάλας (Ε Α Κ) και πετυχαίνει καλλίτερο αποτέλεσμα όσον αφορά το ποσό της αποζημίωσης.

Είναι πεντασέλιδη και χωρίζεται σε δύο μέρη. Οι δύο πρώτες σελίδες έχουν τίτλο κεφαλαίου: **Μετόχιον Λιμενάρι (Θάσου)**

Πρώτη διάνοιξη του δρόμου για το Κάστρο (1968)

Μετόχια "Μεταρία (Οάσσα)

Το Μετόχιο τούτο τῇ ἐν Ἁγίᾳ Ὑπερβόλῃ Τερᾷ Μονῇ
τῇ Κουτσανμονοίῳ συγκατα ἔξ ἐπὶ περιβόλῳ κατὰ
ἐμὴν ἐκτάσειν ἢ ἐγγὺς στρεφίτην βοῶ. καὶ μὴ ὑπαρχόντων
τακτικῇ καὶ ἐπὶ τῇ καταμετρήσει ἵσταται ὑπερβόλος,
καὶ περιλαμβανόμενα καὶ ἔλαιόδενδρα, ἄμπελον, κήπον
καρποφόρα δένδρα, 3 οἰκίσκον, ἢ καὶ πόσιν, ἔλαιο οἰκίσκον
κλίσαν καὶ ἄμπελον σταυρῶν ^{ἐπὶ τῇ} καὶ κονακίον διαμετρεῖται καὶ 2
δραμάκια 1 βόλον καὶ τῇ ἐκτελεσθῶν. ^{ἐπὶ τῇ} καὶ τῇ ἐκτελεσθῶν
καὶ ^{ἐπὶ τῇ} 218 ἔλαιόδενδρον στορσδικῶν. καὶ ^{ἐπὶ τῇ} οἰκίσκον καὶ
Λυσιστῆν ἐκτελεσθῶν ^{ἐπὶ τῇ} καὶ τῇ ἐκτελεσθῶν

Ἐπειδὴ τὸ Μετόχιο τούτο εἶναι μικρὸν, ἢ ἰδιοκτητῆρια
τῇ Μονῇ δὲν ἔκαστα αὐτοκαθ' ἑαυτὴν, ἀλλὰ διετίθη
τῷ κτήνι καὶ μισθῶναι πρὸς ἐκμετάλλειαν, δὲν ἐκροτῶντο
λογιστικὰ βιβλία ἀποκλειστικῶς διὰ τὸ ἀγρόκτημα τοῦ-
το, διὸ καὶ τὸ μὲν οὐκ εἶναι τὰ ὅσα δύνανται τὰ πα-
ροισιᾶν εἶναι ἡ μαρτυρία τῇ τῇ Μονῇ διατίθητο βό-
ματα καὶ ἔλαιον καὶ τῇ ἔλαιον ὡς ἐλαμβανόμενα ἐμὴν ὡ-
ρίαν ἐπὶ οἰκίσκῳ, πρὸς δὲ τῇ ὅσῳ οἰκίσκῳ καὶ
τῇ ἀργύρῳ. 14/1931 ἀπόφασις ὑπερβόλῃ ἡπαρτοροῦσιν
καὶ ἄλλῃ. ἀποδοποιουμένη κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ ἐντοκίσκον, κα-
τὰ τὴν ἐκδίκασιν τῇ ὑπερβόλῃ τῇ δὲν
παρεστῆκεν οὐδὲ δυνάμειον ἀχρον.

Μεταγράφουμε την πρώτη σελίδα γιατί περιέχει ενδιαφέροντα στοιχεία που αφορούν το μετόχι στο Κάστρο:

Το μετόχιον τούτο της εν Αγίω Όρει Άθω Ιεράς Μονής Κουτλουμουσίου σύγκειται εξ ενός περιβόλου τετοιχισμένου εκτάσεως ως έγγιστε στρεμμάτων 40 (μη υπαρχούσης τακτικής και επισήμου καταμετρήσεως) ονομαζομένου «υπέργυρος» και περιλαμβάνοντος 407 ελαιόδενδρα, άμπελον, κήπον, ένα οικίσκο, κλίβανον έτερον σταύλον, δεξαμενήν. Το κονάκιο (σημ. το σπίτι) διαιρείται εις δύο δωμάτια 1 σάλα επιπλωμένη και την εκκλησίαν με όλα τα ιερά σκεύη και εκ 207 ελαιοδένδρων σποραδικών και ενός οικίσκου στην παραλίαν Λιμεναρίων Θάσου.

Στοιχεία εκτιμήσεως

Επειδή το μετόχιον είναι μικρόν και η ιδιοκτήτρια ιερά μονή δεν έκαμνε αυτοκαλλιέργεια, αλλά διέθετε το κτήμα εις μισθωτήν προς εκμετάλλευσιν... δεν εκρατούντο λογιστικά βιβλία αποκλειστικώς δια το αγρόκτημα τούτο, δι ό και τα μόνα στοιχεία τα οποία δύναται να παρουσιάσει είναι η μαρτυρία της Ι. Μονής δια την ποσότητα του ελαίου και των ελαιώνων που ελάμβανεν ετησίως από τον ενοικιαστήν, πρόσδοον την οποίαν πιστοποιεί και η υπ' αριθμ. 14/28-10-1931 απόφασις επιτροπής Απαλλοτριώσεως Καβάλας, τροποποιούμενη κατά τι επί το ευνοϊκότερον, καθόσον κατά την εκδίκασιν της υποθέσεως ταύτης δεν παρέστημεν ουδέ δικηγόρον είχομεν.

Στη δεύτερη σελίδα ο συντάκτης αναφέρει τις αντιρρήσεις της μονής για τις εκτιμήσεις της Επιτροπής Απαλλοτριώσεως Καβάλας που φυσικά ήταν κατώτερες από τις εκτιμήσεις της Ι. Μονής. Ας δούμε μία παράγραφο με συμφωνία και διαφωνία.

Γράφει (αρχή της δεύτερης σελίδας):

Συμφωνούμεν με την απόφασιν Ε.Α.Κ. (επιτροπή απαλλοτριώσεως Καβάλας) εις τον αριθμόν των ελαιοδένδρων ήτοι 624. Διαφωνούμεν όμως εις την απόδοσιν διότι τα δένδρα των ελαιών είναι όλα μεγάλα ούτως ώστε η απόδοση τούτων είναι ανωτέρα, ήτοι οκάδων δέκα αντί οκτώ ας επεδίκασεν η Επιτροπή απαλλοτριώσεων Καβάλας.

Το μοναστήρι προσπαθεί να υπερτιμήσει την απόδοση των ελαιοδένδρων ώστε να πετύχει καλλίτερη κρατική αποζημίωση ενώ αντίθετα η Ε.Α.Κ προσπαθεί για το αντίθετο.

Στη σελίδα αυτή υπάρχουν ακόμη τέσσερις παράγραφοι με τις διαφωνίες της Ι. Μ. Κουτλουμουσίου.

Ακολουθεί το ΥΠΟΜΝΗΜΑ στο οποίο καταγράφονται και εκτιμώνται σε τρεις σελίδες όλα τα περιουσιακά στοιχεία του μετοχίου.

Υπομνημα

Μέση καθαρά προσόδον εις είδος του Μετοχίου
Τ. Μοτῆς Κουτλουμουσιάν "Λιμενάρια (θαύσον)

Το εἰρηόκτυμα τούτο συστάμει τῇ 28^ῃ ἁριθμ. 14/28.10.
1931 ἀποφάσας τῇ Ἐπιτροπῇ Παλληγοριώσων Κεβάλλων
ἀποπληρωθῆναι ὁλοκληρωτικῶς.

Ἡ ἔκμαση τοῦ Μετοχίου ἀποτελεῖται ἐξ
α) εἰαιοδένδρων παραγωγικῶν συγκαταρρέσαν ἐντός περι-
βόλου τετοιχιωμένου ὁτομαφορμίου ὑπερχυρο, 407.
β) εἰαιοδένδρων παρεμ. σπαραδικῶ

217
624.

γ) ἀγρῶν καλλιερχονμένων 50 στκ. 3.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸ ἄρθρ. 4. τοῦ Νόμου 5377, ὡς θάσιν
πρὸς ἐξάνρσιν τοῦ τιμωρίσματος ἑκάστην κτήματα, θέλει
ληφθῆ, ἡμεῖς καθαρά πρόσδοσι αὐτῶν εἰς είδος, μισθ δε-
καετίας, πρὸ τῇ ἀπαλληγοριώσων, καὶ ἐπειδὴ κατὰ
τῇ δεκαετίᾳ ταύτῃ (1915-1925) ἡ μέση ἀπόδοσις
ἑκάστην εἰαιοδένδρον συμφώνως τῶν διαρκῶν καὶ αν-
τιζητήσεων τῇ Κυριάρχῳ Μοτῇ, ἦτο ὁκάθι δεκάς
ἐξ (16), καὶ ἐπειδὴ ἡ ἐκμεταλλεύσις τοῦ κτήματος ἐχί-
ταστο δι' ἐτοικιάσας κατὰ μισθάρικον σύστημα
ἦτοσι

Ἔσοδα ἐκμεταλλεύσεως κατὰ τὸ μισθάρικον σύστημα

είδος προϊόντος	ἁριθμ. εἰαιοδένδρ.	Παραγωγὴ κατὰ εἰνδέν	Ξύτιον παραγωγῆς	ἔσοδα κατὰ τὴν μισθάρικον 50%	ἀπαλλοττ.	τιμὴ μισθάρ.	Καθαρὰ πρόσοδος
εἰοδένδρα	624.	16.	9.984	4.992.	4992.	δρ. 5.	24.960.

Ἡ πρώτη σελίδα του υπομνήματος

Επειδή νομίζω ότι το υπόμνημα αυτό αποτελεί σπουδαίο ντοκουμέντο για τον ιστορικό και ερευνητή αυτής της περίπλοκης και πολύπαθης περιόδου το μεταγράφω ολόκληρο.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Μέσης καθαράς προσόδου εις είδος του μετοχίου της Ι. Μονής Κουτλουμουσίου Λιμενάρια «Θάσου».

Το αγρόκτημα τούτο δυνάμει της υπ' αριθ. 14/28-10-1931 αποφάσεως της επιτροπής Απαλλοτριώσεως Καβάλας απηλλοτριώθη ολοκληρωτικώς.

Η έκταση του μετοχίου αποτελείται εξ

Α' ελαιοδένδρων παραγωγικών συγκεντρωμένων εντός περιβόλου τετοιχισμένου ονομαζομένου «υπέργυρου» 407

Β' ελαιοδένδρων παραγωγικών σποραδικών 217

(σύνολο) 624

Γ' αγρών καλλιεργημένων δαρ. γικ. 3

Επειδή κατά το άρθρο του νόμου 5377 ως βάσις προς εξεύρεσιν εκάστου κτήματος θέλει ληφθεί η μέση καθαρά πρόσοδος αυτού εις είδος, μιας δεκαετίας προ της απαλλοτριώσεως και επειδή κατά την δεκαετίαν ταύτην (1915-1925) η μέση απόδοσις εκάστου ελαιοδένδρου συμφώνως των στοιχείων και αντιλήψεως της κυριάρχου Μονής ήτο οκάδες δέκα εξ (16) και επειδή η εκμετάλλευσις του κτήματος εγένετο δι' ενοικιάσεως κατά μισάρικο σύστημα

Ήτοι

Έσοδα εκμεταλλεύσεως κατά το μισάρικο σύστημα

είδος προϊόντος	αριθμ. ελαιούχων	παραγωγή κατά δένδρον	ζήτησιν (παραγωγή)	έσοδα κατά ημερ. αντιστ. 50%	υπόλοιπον	τιμή τιναδής	καθαρά έσοδα
Ελαιόδενδρα	624.	16.	9.984	4.992.	4.992.	δρ. 5.	24.960.

Ο συγκεντρωτικός πίνακας

Παρατηρούμε ότι κατά την εκτίμηση της Ι. Μονής ετησίως παραγόταν από τα ελαιόδενδρά της 9984 οκάδες ελαιών. Από αυτές η μισή ποσότητα, δηλαδή 4992 οκάδες, ανήκε στον μοναστήρι. Η τιμή της μίας οκάς ελαιών το 1931 ετιμάτο 5 δραχμές, άρα το συνολικό όφελος του μοναστηριού ανήρχετο σε 24960 δραχμές.

Η δεύτερη σελίδα του υπομνήματος αναφέρει:

Αγροί καλλιεργούμενοι στρεμ. 3

Η έκταση αυτή ποτίζεται δαψιλώς (= πλούσια) περιλαμβάνει δε κήπον και άμπελον η δε μέση καθαρά πρόσοδος της εκτάσεως ταύτης ποτιζομένης και συστηματικώς καλλιεργουμένης είναι δραχμαί 3000.

Ανακεφαλαίωσις

Ελαίαι οκάδες 4992 χ5 δρ. 24960

Αγροί καλλιεργούμενοι 3 στρ. δεκ. 3000

(σύνολο) 27.960

Επειδή κατά το άρθρον 4. εδαφ 4 του νόμου 5377 η εξευρεθησομένη μέση καθαρά πρόσοδος θα κεφαλοποιείται με τόκον 6% θα αποτελεί την εις το διηνεκές πρόσοδον του κτήματος.

Καθαρά πρόσοδοι εκ. δραχ 27 960 αποτελεί κεφάλαιον δρχ 466.000

Εις ό προσθετέον

3 οικίσκοι, ήτοι κονάκιον μετά της εκκλησίας παραδοθέντος υπό του ενοικιαστού με όλα τα έπιπλα, ιερά σκεύη, οινοβάρελα, ελαιοβάρελα, 1 οικίσκου κλίβανου (σ.σ. μάλλον εννοεί φούρνου) 1 οικίσκον σταύλον, αποθήκη και μιας στέρας

(Τρίτη σελίδα) εκ μεταφοράς δραχ(μαί) 466.000

Και ενός οικίσκου χρησιμεύοντος ως

Αποθήκη ελαιών εις παραλιακήν

Θέσην ονομαζ(ομένη) «Λιμενάρια» 40.000

(σύνολο) 506.000

Η αξία του μετοχίου ανέρχεται εις το ποσόν των πεντακοσίων εξ χιλιάδων δραχμών.

Ο παρά της εκτιμητικής επιτροπής αντιπρόσωπος της

Ιεράς Μονής Κουτλουμουσίου.

ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Μια ιστορική διαδρομή με πλούσιο έργο Η Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή στην Θάσο και στους Φιλίππους

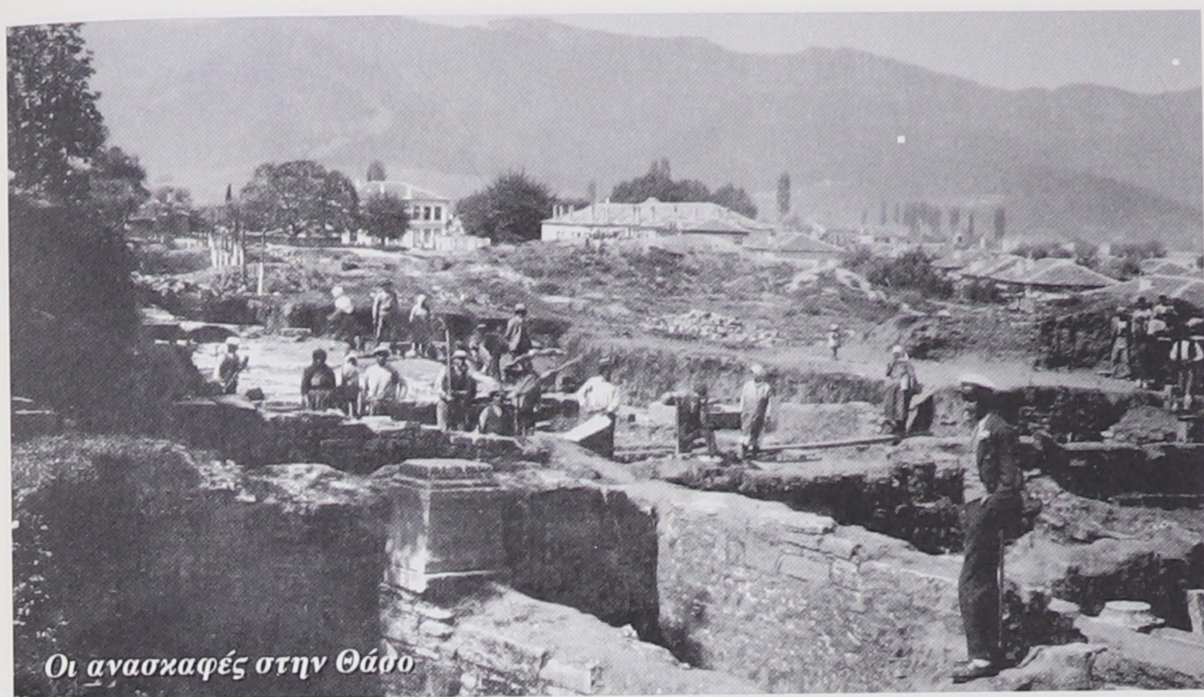
Γράφει ο Κωνσταντίνος Π. Παπακοσμάς
Πρώην Αντιπεριφερειάρχης Πολιτισμού - Τουρισμού Α.Μ.Θ.

Η Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή στην Αθήνα

Αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτιστικής και ιστορικής διαδρομής της Θάσου, ο λόγος για την Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή. Όλα ξεκίνησαν με ένα Οθωμανικό φιρμάνι τον Απρίλιο του 1911. Ήταν η άδεια για τις πρώτες ανασκαφές στη Θάσο από Γάλλους αρχαιολόγους, που θα έφερναν στο φως, στα χρόνια που ακολούθησαν, όλη την ιστορία της αρχαίας πόλης, η οποία ιδρύθηκε το 670 π. Χ. ως αποικία της Πάρου για να γίνει γρήγορα μία από τις σημαντικότερες της βόρειας Ελλάδας. Τόσο ισχυρή μάλιστα ώστε να συγκρουστεί με τα συμφέροντα της αρχαίας Αθήνας στην περιοχή αυτή.

Οι αρχαιολόγοι της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής στην Θάσο, εκατό και πλέον χρόνια, έχουν ερευνήσει σχεδόν όλες τις πτυχές της ζωής της Θάσου στην αρχαιότητα.

Πολύτιμα στοιχεία και ευρήματα έχουν ερευνηθεί και μελετηθεί, είτε πρόκειται για το αστικό πλαίσιο και την περιφέρειά της είτε για τους πολιτικούς και θρησκευτικούς θεσμούς, την καλλιτεχνική και οικονομική της ζωή. Η Θάσος είχε ένα από τα σπουδαιότερα νομισματοκοπεία του ελληνικού κόσμου.

Πριν μερικά χρόνια παρουσιάστηκε μια ενδιαφέρουσα έκθεση για την παρουσία των Γάλλων στο νησί, που στόχο είχε να αναδείξει το δημιουργικό έργο των επιστημόνων αλλά και όλων όσων συνέβαλαν για τα «Εκατό χρόνια των ανασκαφών της Γαλλικής Σχολής Αθηνών στη Θάσο». Ένας φόρος τιμής στους σκαπανείς της αρχαιολογίας στην Ελλάδα.

Πλούσιο ήταν το αρχαιολογικό υλικό που παρουσιάστηκε όπως και μία μικρή, πλην σημαντική έκθεση, δεκαοκτώ αρχαίων αντικειμένων που προέρχονταν από τις ανασκαφές της Γαλλικής Σχολής συνέθεταν το αφιέρωμα. Ανάμεσά τους πήλινα ειδώλια, που ήταν αναθήματα στα ιερά του νησιού, το πήλινο ακροκέραμο της Αρχαϊκής εποχής με Γοργόνειο αλλά και μία επιγραφή του 5ου αιώνα π.Χ. από την Αγορά της πόλης που αναφέρει επιστάτες και αγορανόμους.

«Στην έκθεση που ταξίδευσε σε πολλά σημεία της Ελλάδας και του εξωτερικού «ζωντάνευσαν» έρευνες σε σημαντικά μνημεία και αρχαιολογικές θέσεις της Θάσου, όπως στα τείχη και στην Ακρόπολη, στην Αγορά και στο μνημειακό κέντρο, στα ιερά (Αρτεμίσιο, Διονύσιο, Θεσμοφόριο, Ηράκλειο), στις συνοικίες, στη νεκρόπολη, στα εργαστήρια κεραμικής, στα λατομεία και στα ορυχεία που βρίσκονταν στην ύπαιθρο χώρα.

Μαζί και οι σημαντικότεροι ερευνητές που έδρασαν στο νησί, καθώς και το πλούσιο, συγγραφικό έργο τους (26 μονογραφίες και περίπου 200 άρθρα).

Μέλη της Γαλλικής Αρχαιολογικής Σχολής, αρχαιολόγοι και ερευνητές άλλων

ειδικοτήτων, Έλληνες και ξένοι, ντόπιοι εργάτες, φύλακες των χώρων.

Σπάνιες οι φωτογραφίες που παρουσιάστηκαν κάλυψαν έναν αιώνα και συνδέθηκαν με σημαντικές στιγμές της ελληνικής ιστορίας στην περιοχή της Μακεδονίας.

Μεμονωμένες ανασκαφικές προσπάθειες στη Θάσο είχαν γίνει πάντως από τον 19ο αιώνα, Το 1864 συγκεκριμένα, όταν ο *Εμανουέλ Μίλερ* έσκαψε τη «Δίοδο των Θεωρών» (χωρίς ακόμη να γνωρίζει τι είχε βρει). Η πρώτη πραγματική ανασκαφή όμως έγινε τον Μάιο και τον Ιούνιο του 1911 από τον *Σαρλ Πικάρ* και αφού είχε χρειασθεί, εκτός από το φιρμάνι, να γίνει διαπραγμάτευση με τον Αιγύπτιο χεδίβη για τα βακούφια, να ζητηθεί η άδεια από τα μοναστήρια του Άθω και να γίνουν συμβόλαια με τους ιδιοκτήτες των κτημάτων...

Η Αγορά της πόλης, το θέατρο, το ωδείο, τα μεγάλα ιερά της -Διονύσιο, Ποσειδώνιο, Ηράκλειο, Θεσμοφόριο, ιερό του Δηλίου Απόλλωνα και της Άρτεμης-, η διπλή βασιλική της Αλυκής, ο οικισμός, οι νεκροπόλεις, τα εργαστήρια, τα τείχη και η ακρόπολη, τα αρχαία λιμάνια, όλα έχουν έρθει σήμερα στο φως.

ΟΙ ΓΑΛΛΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σημειώνουμε ότι η Γαλλική Σχολή Αθηνών ιδρύθηκε το 1846 με βασιλικό διάταγμα του Λουδοβίκου-Φιλίππου ως «Σχολή τελειοποίησης της σπουδής της γλώσσας, της ιστορίας και των ελληνικών αρχαιοτήτων». Το διάταγμα εκδόθηκε μετά από αλληπάλληλα διαβήματα φιλελλήνων που είχαν έρθει στη χώρα μας στις αρχές του 19ου αιώνα και είχαν διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στους αγώνες για την απελευθέρωσή της από την οθωμανική κατοχή. Σημαντική ήταν η συμβολή

του Ι. Κωλέττη (1774-1847), που εκείνη την εποχή διετέλεσε πρεσβευτής της Ελλάδας στο Παρίσι και ήταν γνωστός για τη σύνδεσή του με πρωταγωνιστές της γαλλικής πολιτικής σκηνής.

Αποτελεί το παλαιότερο από τα επιστημονικά ιδρύματα της Γαλλίας στο εξωτερικό, αλλά και το αρχαιότερο από τα 18 αρχαιολογικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στην Αθήνα. Η Σχολή έχει επεκτείνει το ερευνητικό της πεδίο στις διάφορες όψεις του αρχαίου, μεσαιωνικού, νεότερου και σύγχρονου ελληνικού κόσμου.

Η ιστορία της Γαλλικής Σχολής Αθηνών, που συμπίπτει με τη γέννηση και την ανάπτυξη της αρχαιολογικής εξερεύνησης της Ελλάδας, από τη δεκαετία του 1870 και μετά, χαρακτηρίστηκε από τις ανασκαφές μεγάλων αρχαιολογικών χώρων. Η ελληνική κυβέρνηση της ανέθεσε την επιστημονική ευθύνη σημαντικών αρχαιολογικών χώρων (Αργος, Δήλος, Δελφοί, Μάλια, και Θάσου από το 1912 και μετά, που το νησί εντάχθηκε στον εθνικό κορμό), όπου εξακολούθει και υπάρχει δραστηριότητα μέχρι και σήμερα.

Η βιβλιοθήκη της Σχολής διαθέτει σήμερα 91.000 τίτλους, εκ των οποίων οι 1.800 είναι περιοδικοί. Παρέχοντας ελεύθερη πρόσβαση στους ερευνητές, καλύπτει όλους τους τομείς της αρχαιολογίας και της ιστορίας τέχνης του ελληνικού κόσμου, από την προϊστορική περίοδο έως και τη βυζαντινή εποχή. Εκτός από την αρχαιολογία της Ελλάδας, της λεκάνης της Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας, εκπροσωπείται εδώ και αυτή της Γαλλίας και των σλαβικών χωρών. Η βιβλιοθήκη αποτελεί εξάλλου μία σημαντική πηγή πληροφοριών για τη σύγχρονη Ελλάδα και τα Βαλκάνια.

ΟΙ ΓΑΛΛΟΙ ΣΤΟΥΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥΣ

Την Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή την συναντάμε όμως και στο χερσαίο τμήμα του Νομού Καβάλας και συγκεκριμένα στους Φιλίππους, στο Μνημείο πλέον Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO. Είναι εκεί από την πρώτη δεκαετία του περασμένου αιώνα και μάλιστα η Σχολή έκανε τις πρώτες ανασκαφές εκεί.

Την άνοιξη του 1914, ο Charles Picard, μετέπειτα διευθυντής της Γαλλικής Σχολής Αθηνών, και ο Charles Avezou, ερχόμενοι από τη Θάσο, όπου η Γαλλική Σχολή διενεργούσε ανασκαφικές έρευνες από το 1911, διηύθυναν την πρώτη ανασκαφική αποστολή στους Φιλίππους. Είχαν ήδη περάσει από τον αρχαιολογικό χώρο το 1911 και το 1912. Τον Οκτώβριο του 1912 ξέσπασε ο Α' Βαλκανικός Πόλεμος, ανακόπτοντας οποιαδήποτε αρχαιολογική δραστηριότητα την επόμενη χρονιά. Το 1914 οι ανασκαφικές έρευνες μόλις είχαν ολοκληρωθεί, όταν αυτή τη φορά κηρύχθηκε ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος. Ο Avezou έπεσε νεκρός στο βουλγαρικό μέτωπο το 1915. Οι Γάλλοι αρχαιολόγοι δεν επέστρεψαν στους Φιλίππους παρά μόνο το 1920, με την ανάληψη της διεύθυνσης της Σχολής από τον Picard.

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Έχουν κυκλοφορήσει από την σειρά "Patrimoine photographique", δυο τόμοι βιβλίων αφιερωμένοι στην ανασκαφή της Θάσου αλλά και στην ανασκαφή των Φιλίππων.

Τα κείμενα και τα τεκμήρια που συγκεντρώνονται στις εκδόσεις αυτές αντανακλούν την εικόνα ενός πρόσφατου παρελθόντος, το οποίο έχει όμως χαθεί οριστικά. Δεν πρόκειται μόνο για μια αρχαιολογική ή ιστορική μελέτη, αλλά για ένα έργο μνήμης, ανάμνηση τόπων και ανθρώπων μιας άλλης εποχής.

Ο χρόνος και η τύχη θέλησαν να μην υποστούν οι αρχαίοι Φίλιπποι τη μοίρα των περισσότερων πόλεων, των οποίων τα αρχαιολογικά κατάλοιπα έχουν σήμερα θαφτεί ή ακόμη και εξαλειφθεί από τις σύγχρονες κατασκευές. Ο αρχαιολογικός χώρος παρέμεινε σχεδόν ακέραιος, αν και έχει υποστεί σοβαρές μετατροπές.

Το φωτογραφικό έργο των αρχαιολόγων του περασμένου αιώνα ξεπερνά την απλή άσκηση του επαγγέλματός τους. Ο Avezou, ο Picard, ο Paul Collart, οι συνάδελφοι και οι φίλοι τους έγιναν, τη στιγμή που φωτογράφιζαν, ανθρωπολόγοι και εθνολόγοι.

Το αναμνηστικό αυτό λεύκωμα, αποτίει φόρο τιμής στους πρωτοπόρους της αρχαιολογικής έρευνας στην πεδιάδα των Φιλίππων. Συγκεντρώνει και παρουσιάζει ορισμένα από τα τεκμήρια που μας έχουν αφήσει οι πολυάριθμοι επιστήμονες της αρχαιολογίας, ενώ μνημονεύει και τα ονόματα των αρχαιολόγων διαφόρων εθνικοτήτων που εργάστηκαν διαδοχικά στον ιστορικό αυτόν τόπο. Δεν θα μπορούσε βεβαίως να ξεχάσει και τους ανθρώπους της Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και της Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων της

Το θέατρο των Φιλίππων

Καβάλας, καθώς και του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, οι οποίοι συνέχισαν την ανασκαφική έρευνα μετά τον Β' Π.Π. Το παρελθόν των Φιλίππων είναι σίγουρα πλούσιο σε αρχαιολογικά κατάλοιπα και τεκμήρια, συχνά ανέκδοτα ακόμη, ενώ και το μέλλον της έρευνας στον χώρο φαίνεται πολλά υποσχόμενο. Επίκεινται νέες ανασκαφές και νέες δημοσιεύσεις αναφέρεται χαρακτηριστικά στον πρόλογο της έκδοσης.

Autogas

THASSOS

Astris Thassos

Tel.: +30 25930 52071

Μετατροπές σε υγραεριοκίνηση

Ο Κούρος της Θάσου

ή

Σπουδή στον Κούρο της Θάσου

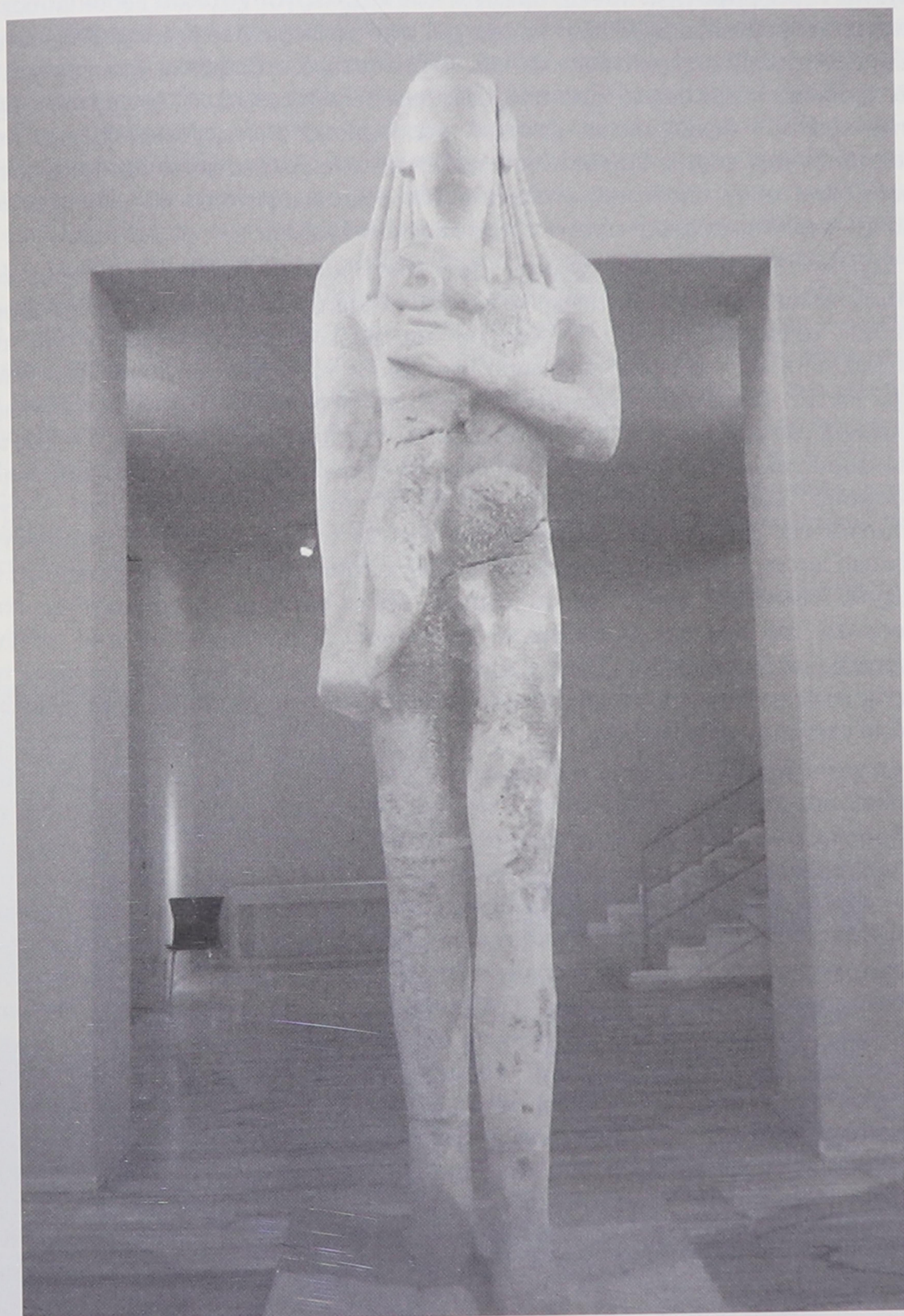
Γράφει ο Γεώργιος Παπαδόπουλος

Στέκομαι μπρος στην αγέρωχη, την στητή κορμωστασιά του Κούρου στην είσοδο του Μουσείου Θάσου. Ως φύλακας, θαρρείς, των σπουδαίων ευρημάτων που το στολίζουν υποδέχεται τους επισκέπτες και λάτρεις του αρχαίου κάλλους. Φορέας της τότε δόξας, εμβληματικό σύμβολο του νησιού, ετάχθη από αιώνων, να διαρρηγνύει της σιωπής την καθήλωση και της άνευρης αδιαφορίας με την κραυγάζουσα λιτή του ομορφιά.

Θεόρατος και ατάραχος στη ροή των αιώνων κουβαλά μηνύματα ήθους και αυστηρής ομορφιάς πλεγμένα στους βοστρύχους που χύνονται στους φαρδιούς ώμους του. Σμιλεμένος σε θάσιο λευκό μάρμαρο. Επάνω του κάθισε αθόρυβα «ως η χιών», η φαιά πατίνα του χρόνου. Το υποκίτρινο χρώμα, αυτό της ώχρας, μαγεύει το έκθαμβο βλέμμα που στέκει αντίκρυ του προσπαθώντας να αναγνώσει τα μυστικά που πιθανόν στέλνονται κωδικοποιημένα από τη λαμπρή εκείνη εποχή. Τότε που η Θάσος άνοιγε διστακτικά τους οφθαλμούς της και ατένιζε με αισιοδοξία το λαμπρό φως της δόξας που ανέτειλε απ' των Ιωνικών ακτών τον καθαρό ορίζοντα. Και είναι το φως εκείνο ανέσπερο που οδηγεί από τότε αδιάλειπτα το θαλασσοδαρμένο σκαρί του νησιού να πλέει τούτο ξέθαρρα στην κορυφή του Αιγαίου Πελάγους.

Γνήσιος αυτόχθονας ο Κούρος, ως σύγχρονος Τάλως, φυλάει και προστατεύει, άγρυπνος βιγλάτορας, την αξιοπρέπεια του κληροδοτημένου Πολιτισμού. Είναι εμφανές ότι του λείπει η λεπτότητα και η χάρις του αθηναϊκού κάλλους, που η τεχνοτροπία της Ιωνικής σμίλης άφησε το διαχρονικό της στίγμα να ταξιδεύει στους αιώνες. Είναι απύσχα όμως και η δωρική σφριγηλότητα για την γύρωθεν επιβολή διά του όγκου. Λίγες οι καμπύλες του και η λυγρότητα απύσχα. Πολλές μακριές γραμμές που τερματίζονται ή οδηγούνται σε ορθογώνιες δυσκαμψίες των μελών. Έχει όμως αποτυπωμένη την επιβλητική αυστηρότητα ενός πειθαρχημένου λαού και τη λιτότητα της πρώιμης ιστορικής περιόδου. Τότε που μια κοσμογονική έκρηξη ευαισθησίας αξεπέραστου πολιτισμού γεννιόταν στη μικρή αυτή ολόφωτη γωνιά της γης.

Επάνω στον αρχικά άμορφο και σκληρό όγκο του ατίθασου πέτρινου υλικού διακρίνεται η καθηλωτική και αγωνιώδης προσπάθεια του καλλιτέχνη να δώσει ζωή στο άψυχο υλικό. Στην τραχάδα της ημιτελούς σμίλευσής του παγιδεύτηκαν

των αιώνων η τραγικότητα αλλά και το ελπιδοφόρο μήνυμα του Πολιτισμού. Εκεί εγκλωβίστηκε η φωτεινότητα του νου και το ανήσυχο πνεύμα που τάχθηκε να μάχεται τη βαρβαρότητα και την αμάθεια που καλλιεργούνταν και ευδοκίμούσε σε «αιχμηρά» ημιμαθή περιβάλλοντα, μακριά από τις θερμές εστίες της ανθρώπινης καλλιέργειας. Μάτια ερμητικά κλειστά, μύτη αυστηρά σοβαρή και χείλη σφιχτά σε ένα πρόσωπο ανέκφραστο και παγερό ως συνέπεια της μη ολοκλήρωσής του. Όλα αυτά κρατούν σφραγισμένα μυστικά και όρκους αιώνιας σιωπής χωρίς να επιτρέπουν την ευρεία κοινοποίησή των. Από το μεταφερόμενο κριάρι και την προσήλωση στην υποθετική ενατένιση του βωμού αφήνεται να εννοηθεί πως προορισμός του «ανδρός» είναι ο ιερός τόπος των θυσιών.

Σημείον σεβασμού του χώρου ίσως είναι και η έλλειψη υπόδησης του ανέκφραστου ικέτη. Το ζώο αφημένο με απόλυτη εμπιστοσύνη, σε πατρική θαρρείς αγκάλη, ανυποψίαστο για το ζοφερό του μέλλον, είναι το μέσον για την πραγμάτωση των κρυφών επιθυμιών της προσφοράς. Εξευμενισμός του θείου παράγοντα; Απόδοση ευχαριστιών σε εκπληρωθείσα υπόσχεση; Πρόωρη εξόφληση του οφειλόμενου αντίτιμου σε μελλοντική ικεσία; Άγνωστος ο λόγος της προσφοράς αλλά και αδιάφορος. Πάντως είναι εμφανές ότι αποτελεί μια υψηλή προσφορά προς τον-τους θεούς. Η θέρμη που αγκαλιάζεται το σφάγιο καταδεικνύει την αγαπητική σχέση που έχει με αυτό ως και τον απεριόριστο σεβασμό και τη λατρεία προς τη θεότητα στην οποία προτίθεται να αφιερώσει το «δώρο». Είναι καθ' οδόν προς το «ιερόν». Μένει αυστηρά προσηλωμένος στην αποστολή του και δεν φαίνεται να αποσπάται η προσοχή του από κανένα δευτερεύοντα παράγοντα. Ίσως σ' αυτό συντελεί ο αφαιρετικός χαρακτήρας της Τέχνης στην αντίστοιχη εποχή όπου το εκάστοτε δημιούργημα είναι αποκομμένο από το υπόλοιπο περιβάλλον.

Οι χυτοί του βόστρυχοι σε αυστηρή μαθηματική αναλογία, τέσσερεις από κάθε πλευρά και οχτώ που «κυλούν» στην επίπεδη πλάτη του, παραπέμπουν σε επιδράσεις ανατολίτικης τεχνοτροπίας. Το ημιτελές του έργου είναι εμφανές. Η ύπαρξη ελάχιστης έως υποτυπώδους κίνησης όσο και η έκφραση που αποπνέεται από το όλο δημιούργημα, υποσκελίζεται από την αγωνιώδη προσπάθεια του λιθοξόου να ξεφύγει από τη στασιμότητα που εγκλωβίζονταν ως τότε στον πρωτογονισμό της άκαμπτης φόρμας των γλυπτών σε μια νεκρική ακινησία. Η εποχή όπου εντάσσεται το «έργο», γύρω στα 600 π.Χ. είναι η απαρχή των μεγάλων, επίδοξων αλμάτων των καλλιτεχνών να σπάσουν αυτή την ακινησία. Το μικρό, διστακτικό βήμα του αριστερού ποδός είναι ένα τεράστιο άλμα για την «αποβάλτωση» από τη νηπιακή τέχνη προς τα υψηλά δημιουργήματα της Κλασσικής εποχής. Η δυσκαμψία των μελών και το ακατέργαστον των κλειδώσεων, οι σφιγμένες γροθιές και η στρατιωτική αυστηρότητα, δηλώνουν την αρχέγονη πειθαρχία στην απεικόνιση της στιγμής, αδιαφορώντας για την καλλιτεχνική θεώρηση και την ποιοτική καλαισθησία, απ' την οποία διακατέχονταν οι καλλιτέχνες των μετέπειτα χρόνων. Των Κλασσικών και όσων θα ακολουθούσαν.

Το ακατέργαστον και ευθυτενές σώμα κεντρίζει την προσοχή και διαταράσσει την απάθεια του περαστικού επισκέπτη υποχρεώνοντάς τον να σταθεί

αποσβολωμένος απ' το μέγεθος και τις υπερφυσικές αναλογίες. Η προσπάθεια του καλλιτέχνη να «παγώσει» την ιερή στιγμή της προσφοράς αποτυπώνεται ανεξίτηλα στην επιλογή του διαχρονικού υλικού. Αλλά πιθανώς μια στιγμιαία απροσεξία ή ακόμη και η απροσδόκητη «προδοσία» της πέτρας συνέργησαν για το «ατύχημα» και στέρησαν τις επόμενες γενεές από το θαυμασμό της τότε επικρατούσας τέχνης, μέσα από ένα έργο ολοκληρωμένο και στον «δωροδότη» τη χαρά της προσφοράς. Η πέτρα σχίστηκε, έσπασε «η συνέχεια του όλου» και ο καλλιτέχνης αποσβολωμένος μπρος στην «καταστροφή», απογοητεύεται και αφήνει ημιτελές το δημιούργημά του. Μας είναι άγνωστο, αφού δεν κατορθώθηκε να ολοκληρωθεί, αν αντικαταστάθηκε με κάτι άλλο ή η απογοήτευση από την αποτυχία οδήγησε και στην οριστική ακύρωση της «παραγγελίας». Ούτως ή άλλως μας κληροδοτήθηκε ένα ημιτελές μεν πνευματώδες όμως έργο από όπου εξάγονται πολλαπλά συμπεράσματα τόσο για τους επαίοντες του είδους, τους άοκνους αρχαιολόγους, όσο και για τους λάτρεις του αρχαίου κάλλους. Στους θαυμαστές της αρχαίας κληρονομιάς επιτάσσεται η συνεχής εγρήγορση των ευαίσθητων κεραιών έτσι ώστε αμαχητί να παραδίδονται στη θωπεία της έκπαγλης ομορφιάς. Παραδομένος αφίεμαι να συλλάβω και να ερμηνεύσω μέσα από τη σιωπή του χρόνου τις προϊστορικές κραυγές των ανεπαίσθητων μηνυμάτων που παρέμειναν άφθορες και έφθασαν ως τα σήμερα για να διαλαλήσουν τον υψηλό πολιτισμό που διακατείχε τους μακρινούς προγόνους μας.

Θάσος 30-10-2017

ΧΩΜΑΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ

ΛΙΜΕΝΙΚΑ ΕΡΓΑ

ΡΗΓΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΣΚΑΛΑ ΜΑΡΙΕΣ, ΘΑΣΟΣ

ΤΗΛ.: 6944 163263 - 25930 52741

ΑΕΓΕΑΝ

ΥΓΡΑ ΚΑΥΣΙΜΑ - ΛΙΠΑΝΤΙΚΑ
ΑΝΤΑΛΛΑΚΤΙΚΑ - ΑΞΕΣΟΥΑΡ
ΕΛΑΣΤΙΚΑ ΠΑΝΤΟΣ ΤΥΠΟΥ
ΕΠΙΣΚΕΥΗ - ΣΩΛΗΝΕΣ
ΥΨΗΛΗΣ ΠΙΕΣΕΩΣ

ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Λιμενάρια 64002 Θάσος

Τηλ.: 25930 52482

Κιν.: 6972 720506

Άντον Πρόκες φον Όστεν: Ένας περιηγητής στη Θάσο το 1828

Anton Prokesch von Osten

Το δεύτερο και τελευταίο μέρος της περιήγησης του Άντον Πρόκες φον Όστεν στο εσωτερικό της Θάσου αναφέρεται στην επίσκεψή του στις άλλες κοινότητες του νησιού, τα φυσικά της προϊόντα και τα ήθη των κατοίκων της.

Ξενάγηση στη Θάσο το 1828

Καβάλα στ' άλογο ανάμεσα από τις ελληνικές
κοινότητες. Μαριές - Καζαβίτι -
Βουλγάρο (Ραχούνι) -
Παναγιά - Παλαιόκαστρο.

Τα θαυμαστά δάση και δέντρα του νησιού.
Οργιαστική η χλωρίδα, λίγη η πανίδα.
Τα φυσικά προϊόντα και ο ορυκτός πλούτος.
Μια αναδρομή στην αρχαία ιστορία της Θάσου

Στο χωριό Κάστρο

«Αφού φάγαμε, συνεχίσαμε έφιπποι πάνω από τους λόφους, σε κατεύθυνση δυτικοβορειοδυτική, μέσα από δάση και αγρούς δημητριακών προς το **Κάστρο**, ένα χωριό ψηλά πάνω από την κόψη του βουνού, δίπλα σ' έναν παράξενο βραχώδη κύβο. Για να φθάσουμε εκεί χρειαστήκαμε μιάμιση ώρα παράτολμη αναρρίχηση. Ο βραχώδης κύβος είναι κατά τις τρεις πλευρές του κάθετα πελεκημένος. Επάνω του υπήρχε άλλοτε ένα κτίσμα μεσαιωνικό, τώρα υπάρχει στην αέρια αυτή θέση το νεκροταφείο του χωριού και μέσα σ' αυτό μια εκκλησούλα, μια στέρνα κι ένα δέντρο. Μας πήγανε σ' ένα σπίτι του οποίου ο ιδιοκτήτης βρίσκεται στην Καβάλα σαν όμηρος. Και στο Κάστρο υπήρχαν στρατιώτες που ήταν απασχολημένοι με την είσπραξη του χαρατσιού. Οι Έλληνες μας διαβεβαίωναν πως οι κρατήσεις του νησιού έφθαναν το ποσό των 850.00 τουρκικών πιάστρων, δηλ. 150.000 (αυστριακών) φλωρινίων. Επισκεφθήκαμε αυτούς τους στρατιώτες που ο επί κεφαλής τους επέτρεπε να τον λένε κοροϊδευτικά αγά. Μας ανάγκασαν να μείνουμε μαζί τους για φαγητό, είπαν και μας έφεραν κρασί, μας έστειλαν στο σπίτι ένα ψητό αρνί και φρούτα και το 'ριξαν στην πολυλογία. Ο ένας τους είχε υπηρετήσει στην Αίγυπτο και χαιρόταν να μ' ακούει να μιλώ γι' αυτή τη χώρα. Όλη τη νύχτα είχαμε πάλι το βασανιστήριο του ύπνου. Ο Μαρίνι κι εγώ βγήκαμε έξω απ' το σπίτι με μερικά μαξιλάρια και προσπαθήσαμε να κοιμηθούμε έτσι κάτω απ' τ' άστρα, αλλά ο αέρας μας ανάγκασε να επιστρέψουμε στο δωμάτιο όπου γρηγορούντες περιμέναμε καρτερικά να ξημερώσει.

Μαριές - Καζαβίτιον

Με την ανατολή του ήλιου περάσαμε έφιπποι πάνω από ένα ψηλό ορεινό βραχίονα, μέσα από ένα δάσος με έλατα, κατεβήκαμε έπειτα σε μια βαθιά κοιλάδα, αφήσαμε, έπειτα από μισή ώρα, στ' αριστερά μας το χωριό **Μαριές**, ανεβήκαμε έναν δεύτερο, ακόμη πιο ψηλό ορεινό αγκώνα και φθάσαμε, περνώντας από ένα απόκρημνο επικίνδυνο μονοπάτι, σε μια άλλη κοιλάδα, όπου βρίσκεται, σκαρφαλωμένη στην απότομη πλαγιά, η αξιόλογη κοινότητα **Καζαβίτι**, μέσα σε μια δεντροθάλασσα από καστανιές, κερασιές, καρυδιές, μουριές, λιόδεντρα και άλλα. Εκεί κάναμε, έπειτα από τρεις ώρες δρόμο πάνω στ' άλογα, μια παύση, όπου και μας φίλεψαν με μέλι, φρούτα, πουλερικά και ψητό αρνί.

Το απόγεμα, αφού περάσαμε έφιπποι δυό βουνοραχιές μέσα από αραιοφυτεμένο δάσος, φθάσαμε, έπειτα από δύο ώρες, στο χωριό **Βουλγάρο** (Ραχώνι), δυτικά κάτω από την κύρια κορφή (του Υψαρίου), όπως η Παναγιά, που βρίσκεται στο ανατολικό μέρος. Ένα μέρος του χωριού είναι ερειπωμένο και μάλιστα από την εποχή της τελευταίας επιδημίας πανούκλας. Οι κάτοικοι των χωριών δηλαδή προσπαθούν όχι σπάνια ν' αμυνθούν κατά της μάστιγας αυτής, εγκαταλείποντας τα σπίτια και τα χωράφια τους και ζητώντας να εγκατασταθούν σ' έναν άλλο τόπο, όσο το δυνατό κοντά στον αρχικό. Ολότελα μέσα στην κοιλάδα είναι μια εκκλησία και κάτω απ' αυτή μια πηγή απ' όπου αναβλύζει πολύ καλό νερό. Ψηλά πλατάνια τυλίγουν τη δροσοπηγή με τη σκιά τους.

Από το Βουλγάρο οδηγεί ένας λιθόστρωτος δρόμος με κράσπεδα πάνω από το βουνό στο **Παλαιόκαστρο**. Θα είναι μάλλον από την εποχή των Βενετσιάνων, και η κατασκευή του είναι εν μέρει καλή. Ακολουθήσαμε αυτό το δρόμο επί μιάμιση ώρα και κατεβήκαμε έπειτα στον κάμπο του Πύργου, δηλαδή του πύργου του λιμανιού, όπου, εξαντλημένοι όπως είμαστε, κάναμε ένα μπάνιο στη θάλασσα, είδαμε έπειτα μερικά μαρμάρινα κομμάτια, τελικά όμως, λίαν ευχαριστημένοι με την εκδρομή μας, σπεύσαμε ν' ανεβούμε στο ακάφος μας.

Όλη η Θάσος ένα δάσος

Η Θάσος ξεχωρίζει απ' όλα τα άλλα νησιά που έχω δει με την πλούσια και ζωντανή της βλάστηση. Τα νησιά του αρχιπελάγους (Αιγαίου πελάγους) είναι εντελώς γυμνά και η παραγωγικότητά τους περιορίζεται σε λίγους κάμπους. Η Μυτιλήνη και η Κρήτη την ξεπερνούν βέβαια - εν σχέσει προς την έκτασή τους - σε αριθμό λιόδεντρων και χαρουπιών, αλλά μόνο η Θάσος έχει δάση με πεύκα και έλατα. Ολόκληρο το νησί - εξαιρέσει μερικών σημείων στις ακτές, είναι δάσος, λίγο πολύ πυκνό, και είναι πέρα για πέρα παραμελημένο σε βαθμό φοβερό. Ολόκληρες βουνοραχές είναι κατακαμμένες, όχι όμως για να καλλιεργήσουν δημητριακά - γιατί αυτό γίνεται μόνο σε λίγα σημεία - αλλά από επιπολαιότητα και αδράνεια των βοσκών που ανάβουν για τις ανάγκες τους φωτιά και δεν υποβάλλονται έπειτα στον κόπο να τη σβήσουν. Μόνο τα πλατάνια στο λιβάδι του σουλτάνου στο Βόσπορο μπορούν να συγκριθούν με τα πλατάνια της Θάσου.

Είδαμε εδώ όχι, να πούμε, μερικά αλλά εκατοντάδες που ο κορμός τους στο ύψος μερικών ποδιών πάνω από το έδαφος, είχε διάμετρο 40 πόδια. Σχεδόν σε κάθε πηγή καμαρώνουν επιβλητικά τέτοια μεγαλόπρεπα πλατάνια που φανερώνουν την πανάρχαια χρησιμοποίηση του τόπου για λατρευτικούς σκοπούς. Είναι κρίμα που απ' τα περισσότερα από τα θαυμάσια αυτά δέντρα έχουν κόψει τα χοντρά τους κλαριά ώστε ο τεράστιος κορμός να έχει πάνω του σχετικά μικρά κλωνιά. Πολλά απ' αυτά έχουν καεί, και πολλά έχουν σύρριζα κοπεί. Το μεγαλύτερο και το πιο ρωμαλέο δέντρο του νησιού μετά το πλατάνι είναι η ήρεμη καστανιά. Είδαμε πολλές που ο κορμός τους είχε 20 έως 30 πόδια διάμετρο.

Τα ωραιότερα πλατάνια και οι ωραιότερες καστανιές βρίσκονται στο ανατολικό μέρος του νησιού. Τα ωραιότερα βαλανηφόρα, που είναι η τρίτη κατά σειρά κατηγορία δέντρων του νησιού βρίσκονται στη δυτική πλευρά. Τα κυρίως δέντρα των δασών είναι έλατα, πεύκα, οξυές και δρυοβάλανοι. Τα ωραιότερα έλατα και πεύκα τα έχει το μεγάλο βουνό του νησιού, από την Ποταμιά και πάνω. Το νότιο ήμισυ του νησιού είναι φτωχότερο σε δάση από το βόρειο, και το δυτικό ήμισυ φτωχότερο από ανατολικό. Οπορωφόρα δέντρα είδαμε σε μεγάλο αριθμό στα χαμηλά στρώματα – λιόδεντρα, χαρουπιές και μουριές βρίσκονται – τα περισσότερα – στη δυτική πλευρά. Αχλαδιές, μηλιές, δαμασκηνιές, ροδιές, κερασιές, συκιές κλπ. Τα φρούτα δεν είχαν ακόμα ωριμάσει, πράγμα που σημαίνει, εν συγκρίσει προς τα νησιά του αρχιπελάγους, μια σημαντική καθυστέρηση.

Φυσικά προϊόντα

Τα προϊόντα του νησιού είναι λιγοστά. Λάδι και παραφίνη εξάγονται. Το καλαμπόκι αποτελεί τη βάση της διατροφής, στην οποία πρέπει να προστεθούν: μέλι, τυρί, κρέας. Κρασί παράγει το νησί μόνο λίγο, γι' αυτό και εισάγει από την Τένεδο και τον Αίνο. Σιτηρά δεν θα πρέπει να έχει ούτε για ένα μήνα. Ξυλεία είναι το κύριο προϊόν εξαγωγής. Η Θάσος θα μπορούσε να είναι, αν σκεφθεί κανείς πόσο γυμνά είναι τα νησιά του αρχιπελάγους, ένα πραγματικό χρυσωρυχείο με τον πλούτο της ξυλείας της, αλλά η καταστροφή των δασών της συνεχίζεται αδιάκοπα. Ο σουλτάνος παραχώρησε πριν λίγο καιρό στον αντιβασιλέα της Αιγύπτου το απεριόριστο δικαίωμα της υλοτομίας στο νησί, και πράγματι ο Μεχμέτ Αλή σήκωσε πολύ ξυλεία από τη Θάσο για την κατασκευή καραβιών. Και μεις οι ίδιοι είχαμε έρθει αυτή τη φορά στη Θάσο για να αντικαταστήσουμε τα σάπια κατάρτια του πολεμικού στόλου με νέα. Επίσης και η πίσσα είναι εξαγωγικό είδος.

Ο θαυμαστός κόσμος των ζώων

Ο αριθμός των ζώων είναι μεγάλος. Συναντούσαμε κοπάδια από βόδια που είναι τα καλύτερα από κείνα που μπορεί να βρει κανείς στην Ανατολή. Πάμπολλα είναι τα πρόβατα. Άλογα δεν είδαμε, αλλά γαϊδούρια και μουλάρια πρώτης τάξεως. Εκείνα που χρησιμοποιήσαμε εμείς, είχαν μια αξιοθαύμαστη σιγουράδα. Είτε μέσα από χοντροχάλικα, είτε πάνω από γυμνή πέτρα δίπλα σε γκρεμούς, σ' ανηφόρες και κατηφόρες πήγαιναν τα γαϊδουρομούλαρά μας χωρίς να γλιστρούν, διαλέγοντας έξυπνα το είδος και τον τρόπο της περπατησιάς. Ξέρω βέβαια πως επαινούν παντού τους γαϊδάρους γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, αλλά ο ίδιος γκρεμίστηκα δυστυχώς πολύ συχνά με γαϊδούρι, και είδα και άλλους να πέφτουν, και ξέρω ότι ένα καλό γαϊδούρι είναι κάτι το τόσο σπάνιο όσο κι ένα καλό άλογο. Τα γαϊδούρια της Θάσου ανήκουν στην κατηγορία των καλών τετραπόδων. Πουλερικά είδαμε πολύ λίγα, πουλιά επίσης, από αγρίμια τίποτε.

Ο ορυκτός πλούτος

Το κύριο ορυκτό του νησιού είναι το λευκό μάρμαρο και ο σχιστόλιθος με τις πολλές υπολάμψεις (μαρμαρυγίες). Η κύρια ράχη του βουνού διασχίζει το βόρειο ήμισυ του νησιού, υψώνεται εδώ σε τρεις βραχώδεις βραχώδεις κορφές που ενώνονται στη νότια πλευρά μ' ένα μακρόσυρτο και πλατύ βράχινο τοίχο, καταλήγοντας βορειοδυτικά και βορειοανατολικά. Προς βορράν εκτείνονται δύο βραχίονες, προς ανατολές τρεις, προς νότο δύο και προς δυσμάς τέσσερις. Φαίνεται πως δεν είχα προχωρήσει αρκετά ανατολικά ώστε να βρω ίχνη φοινικικών χρυσωρυχείων, για τα οποία ομιλεί ο Ηρόδοτος στο Στ' βιβλίο των *Ιστοριών* του, κεφ. 46 και 47. Τα τοποθετεί μεταξύ «*Αινύρων τε χώρου καλεομένου και Κοινύρων, αντίον δε Σαμοθρηϊκής*» (δηλ. σήμερα στην περιοχή της κοινότητας Θεολόγου, κοντά στο Βλαχό και το Παλαιοχώρι). Αλλά η χωρογραφική αυτή επισήμανση είναι πολύ γενική. Ο τελευταίος χάρτης της Θάσου από τον Lapio

δείχνει ερείπια των Αινύρων στην ανατολική ακτή. Κανείς δεν ήταν σε θέση να με πληροφορήσει σχετικά, κι έτσι ο χάρτης αποδεικνύει καθαρά πως η Θάσος του είναι μια terra incognita, ώστε να θεωρώ τις ενδείξεις του αυθαίρετες.

Η αρχαία ιστορία του νησιού

Είμαι της γνώμης πως η Θάσος ανήκει σ' εκείνα τα νησιά του αρχιπελάγους που εκπολιτίσθηκαν στα πιο πρώιμα χρόνια. Βρίσκεται πολύ κοντά στη Σαμοθράκη ώστε πρέπει να έχει παϊξει ένα ρόλο τα πανάρχαια εκείνα χρόνια της πελασγικής λατρείας, όπως η Λήμνος και η Ίμβρος, και πρέπει να έχει εκμεταλλευθεί τη θέση της κοντά στο λίκνο μιας θρησκείας που είχε εξαπλωθεί σ' ένα μεγάλο μέρος του τότε γνωστού κόσμου, και μάλιστα μιας θρησκείας που μαζί με την αιγυπτιακή είχαν μοιραστεί κατά κάποιο τρόπο τον κόσμο μεταξύ τους κι είχε γίνει, όπως η πελασγική, μάνα πλήθους άλλων θρησκειών. Και οι δυο αυτές θρησκείες έδωσαν τα χέρια πάνω στο ελληνικό έδαφος. Κατά τον Ηρόδοτο (VI. 47), ο Φοίνικας Θάσος εγκαταστάθηκε ιδρύοντας μια αποικία στο νησί που του έδωσε τ' όνομά του. Για το χρόνο του εποικισμού εκφράζεται σ' ένα άλλο σημείο των Ιστοριών του (II. 44). Κατά τον Ηρόδοτο ο εποικισμός των Φοινίκων έγινε τον 16^ο ή 17^ο αι. π.Χ. Οι Φοίνικες άνοιξαν και εκμεταλλεύθηκαν τα χρυσωρυχεία του νησιού, αλλά και η Θάσος διέθετε ήδη ανάλογα ορυχεία στο ηπειρωτικό της έδαφος. Και τα δύο μεταλλωρυχεία μαζί «από τε της ηπείρου και των μετάλλων έτεος εκάστου διηκόσια τάλαντα, ότε δε το πλείστον προσήλθε, τριηκόσια» (VI. 46).

Αμέσως μετά την ήττα των Ιώνων και την πτώση της Μιλήτου πολιορκήθηκε η Θάσος (το 499 π.Χ.) από τον Μιλήσιο Ιστιαίο, στον οποίο αντιστάθηκε, παραδόθηκε όμως αργότερα στους Πέρσες που ακριβώς την εποχή εκείνη συνέχιζαν τις κατακτήσεις τους και είχαν για συμμάχους τους Φοίνικες. Από τη Θάσο είχε αναχωρήσει ο Μαρδόνιος που έχασε κατά την θύελλα κοντά στον Άθω 300 πλοία από το στόλο του και 20.000 άνδρες (VI. 44). Δύο χρόνια αργότερα υποχρεώθηκαν οι Θάσιοι να γκρεμίσουν τα τείχη τους και να μεταφέρουν τα καράβια απέναντι στην ξηρά, στα Άβδηρα. Είχαν μεγάλα εισοδήματα, λέει ο Ηρόδοτος, και τα οποία διέθεσαν για να περιζώσουν την πόλη τους με ισχυρότερα τείχη και να κατασκευάσουν «μακράς νήες» (VI. 46). Η εποχή πριν από την περσική κατάκτηση συμπίπτει, φαίνεται, με την ακμή της Θάσου. Ο Κίμων, ο γιος του Μιλτιάδη, υπέταξε το νησί και τα κτήματα του εδάφους του στους Αθηναίους (Πλουτ. Κίμ.). Οι Θάσιοι δεν μπορούσαν να ξεπεράσουν την απώλεια των θρακικών τους εμπορειών και μεταλλωρυχείων, γι' αυτό και αποπειράθηκαν να τις ανακτήσουν, νικήθηκαν όμως από τους Αθηναίους κατά θάλασσαν και κατά ξηράν, οπότε αποτάθηκαν προς τους Λακεδαιμονίους, οι οποίοι αντί να τους δώσουν βοήθεια τους έδωσαν υποσχέσεις, κι αναγκάστηκαν έτσι, έπειτα από πολιορκία τριών ετών, να παραδοθούν και πάλι στους Αθηναίους. Υποχρεώθηκαν λοιπόν και πάλι να γκρεμίσουν τα τείχη της πόλης και να παραδώσουν τα πλοία τους (Θουκυδ. I, 100).

Το καλοκαίρι του 21^{ου} έτους του πελοποννησιακού πολέμου, η εγκθίδρυση της олиγαρχίας στην Αθήνα και τις επαρχίες έδωσε την ευκαιρία ν' αποστατήσει και πάλι η Θάσος. Αλλά κι αυτή τη φορά η προσώρηση στους Λακεδαιμονίους δεν έσωσε το νησί. Ο Θρασύβουλος λεηλάτησε τη Θάσο λίγο πριν από τη νίκη του Αλκιβιάδη κατά του ενωμένου στόλου Σπαρτιατών και Περσών κοντά στην Κύζικο (Ξενοφ. Συμπ. I.). Έπειτα όμως έπεσαν οι Θάσιοι στη διχόνοια, έδιωξαν τους οπαδούς του κόμματος των Λακεδαιμονίων και το στρατό κατοχής, και εξαντλημένοι πια από τον πόλεμο, την αγανάκτηση και την πείνα, υποτάχθηκαν στον Θρασύβουλο αμέσως μετά την κατάληψη του Βυζαντίου (Ξενοφ. Ένθ. Αν. I. 4.).

Έχω τη γνώμη πως τα υπολείμματα των παλιών τειχών που φαίνονται ακόμη και σήμερα είναι από την εποχή της αθηναϊκής ηγεμονίας, οι σαρκοφάγοι όμως ανάγονται ασφαλώς σε μεταγενέστερη εποχή.

Θέλω ακόμη να σημειώσω ότι ο Ξενοφών στο «Συμπόσιό» του, καθώς και ο Αθήναιος στους «Δειπνοσοφιστές» του, εξυμνούν το κρασί της Θάσου. Στη δυτική πλευρά του νησιού διαπίστωσα πως το κρασί αυτό είναι καλύτερο παρά στις άλλες περιοχές, όπου η γεύση του είναι καλή αλλά δεν έχει δύναμη».

ΤΕΛΟΣ

Τότε ...

*Η δυτική πλευρά πίσω από το μουράγιο του Ποτού (τα κάγκαρα).
Διακρίνεται η σπηλιά του Γερμανού Σμιτ και ο τοίχος από πάνω καθώς και
ο παλιός τοίχος του Χρηστίδη.*

Φωτ. Τάκης Γιαννάκος

και Τώρα

